

Liberia

Fredsbyggande i motvind

Alice Johansson
Mathilda Bengtsson

Abstract

Liberia har på senare tid präglats av instabilitet och misslyckat fredsbyggande. Vår ambition är att ge en välgrundad förståelse för inbördeskriget 1989-1996, och att på ett resonerande sätt besvara frågan varför man inte lyckades etablera varaktig fred efter krigsslutet. Uppsatsen är en teorikonsumerande fallstudie av Liberia med ett tvådelat syfte. Vårt fall analyseras utifrån teorier om krigsorsaker och fredsbyggande och empirin utgörs av tidigare forskning på området. De slutsatser vi nått är att kriget kan förstås som ett resultat av statens urholkade makt och de missförhållanden detta skapade. Kriget fortgick som effekt av möjligheterna för krigsherrar att berika sig ekonomiskt och politiskt. Att man inte lyckades etablera en varaktig fred berodde sannolikt på oförmågan att kontrollera krigsherrarnas handel med naturresurser samt att förhindra spoilers. Dessutom fanns brister i samverkan i fredsarbetet och man lyckades inte kombinera kort- och långsiktiga mål. ECOMOGs inblandning och det förövrigt svaga internationella engagemanget försvårade även fredsarbetet.

Antal tecken: 69 724

Keywords: Liberia, greed, grievance, civil war, peace, peacebuilding

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte.....	1
1.2	Analytiskt ramverk	2
1.3	Metod och disposition	3
1.3.1	Materialval och källkritik	3
2	Liberia – ett nytt krig.....	4
2.1	Kortfattad bakgrund.....	4
2.2	Grievance.....	5
2.2.1	Strukturella, ekonomiska och sociala faktorer	5
2.2.2	Politiska faktorer.....	6
2.2.3	Den etniska dimensionen.....	7
2.2.4	Utlösande faktorer	9
2.3	Greed	10
2.3.1	Rationella aktörer	10
2.3.2	Liberias krigsekonomi	11
2.3.3	Finansiering och privat vinning.....	12
2.4	Hur ska konflikten förstås?.....	13
3	Fredsbyggande i Liberia.....	15
3.1	Fredsbyggande och dess uppgifter	15
3.2	Försvårande omständigheter.....	16
3.3	Krav för lyckat fredsbyggande	18
3.4	Fredsarbete i Liberia.....	19
3.4.1	Externa aktörer	20
3.4.2	Interna aktörer.....	21
3.5	Vilka brister uppvisar fredsbyggandet i Liberia?	22
4	Slutsatser.....	25
5	Referenser	27
6	Bilagor	30
6.1	Förkortningar	30

1 Inledning

Västafrika är idag en av världens mest konfliktdrabbade regioner. Liberia har dock haft en lång period av politisk stabilitet. Sedan 1980-talet har denna bild kommit att förändrats dramatiskt. Inbördeskrig bröt ut 1989 och fram till 1995 skrevs 13 separata fredsavtal varav inget lyckades implementeras. Därefter nåddes fred 1996 och ett presidentval som betecknades som fritt och rättvist, hölls året därpå. Även detta fredsavtal som ansågs ha goda utsikter att hålla misslyckades. Mot denna bakgrund har vi ställt oss frågan om varför ett nytt inbördeskrig bröt ut, närmare ämnar vi undersöka varför fredsbyggandet misslyckades.

Ett nytt fredsavtal slöts 2003 och nya val planeras inom kort. För Liberia och hela den närliggande regionen är det angeläget att nå en stabil fred varför en studie om fredsbyggande är högaktuell i dagsläget. Uppsatsen behandlar specifikt fallet Liberia men har ett principiellt värde då det vi undersöker är ett fall av misslyckande fredsbyggande. I detta inledande kapitel presenteras uppsatsens syfte, analytiskt ramverk, metod samt vårt val av underlag.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka varför freden 1996 inte blev varaktig. För att besvara den frågan krävs en förförståelse av konflikters orsaker och karaktär. Våra frågeställningar är således:

- Hur kan inbördeskriget (1989-1996) förstås?
- Varför lyckades man inte etablera varaktig fred?

Vår första fråga är medvetet bred. Syftet är att ge en förståelse av kriget i Liberia som kan fungera som en grund för analys och diskussion av den andra frågeställningen.

I analysen utgår vi från antagandet att det var felaktigheter i fredsbyggandet som ledde till att kriget bröt ut på nytt. Vi väljer också bort att diskutera vem eller vilka som bär ansvar för misslyckandet och fokuserar istället på de brister vi kan urskilja. Denna avgränsning är nödvändig för att studien ska bli hanterbar inom ramarna för en mindre uppsats. Det kan vara svårt att särskilja en eller flera brister, eller om det var åtgärderna som sådana eller en bristfällig omfattning som varit avgörande för att kriget bröt ut på nytt. Avsikten är dock inte att peka ut en specifik orsak utan att föra välgrundade resonemang kring möjliga förklaringar.

1.2 Analytiskt ramverk

Beroende på analysmodell och teoretiskt perspektiv ter sig olika förklaringsvariabler relevanta att beakta vid studien av en specifik konflikt. För att läsaren ska få förståelse för de val som ligger till grund för vår analys och de förklaringsvariabler, vi lyfter fram och problematiserar, presenterar vi här vår syn på hur konflikter bör analyseras och vilka teoretiska perspektiv som ligger till grund för analysen.

Mary Kaldors resonemang ger en bra bild av hur många av dagens krig kan förstås och vilka implikationer de innebär för fredsarbete, och av den orsaken fungerar hennes teori bra som ett ramverk. Dock är hennes resonemang bättre för att karaktärisera konflikten snarare än att ge utförliga orsaksförklaringar.

Ett vanligt sätt vid studien av en konflikt är att försöka identifiera förklaringsvariabler på olika analysnivåer såsom system, subsystem eller individnivå (Miall m.fl. 2004 s. 85). Vi har för avsikt att i denna framställning behandla samtliga av dessa nivåer för att ge en så heltäckande bild av konflikt och fredsarbete som möjligt.

Genom att fokusera på olika analysnivåer riskerar man att se konflikter som naturliga, kanske rentav oundvikliga, processer. Individer och ledares problematiseras inte vilket kan leda till en så kallad "no-fault" historia (Miall m.fl. 2004 s.89f). Detta är en viktig kritik att beakta. Vi ser aktörer som rationella samtidigt som vi menar att det finns objektiva förhållanden som har förklaringsvärde.

Genom att använda Kaldors teori om de "nya krigens" struktur som övergripande teoretisk utgångspunkt, och kombinera den med teorier som söker orsaksförklaringar på olika analysnivåer och med ekonomisk teori, hoppas vi kunna undgå viss del av ovanstående problematik. Med ett sådant synsätt riskerar vi inte att behandla konflikten som en naturlig och oundviklig process samtidigt som vi inte blundar för alternativa bakomliggande faktorer.

Kaldor saknar dock utvecklad teori om fredsbyggande. Utifrån vår förståelse av kriget används Stephen J Stedman och John P Lederach som teoretiska komplement i fredsbyggnadskapitlet. Utifrån Kaldor, Stedman och Lederach anser vi oss ha en stabil teoretisk grund att förklara vårt fall utifrån.

Vårt att poängtera är att såväl val av teoretiska utgångspunkter som de förklaringsvariabler som lyfts fram är beroende av studiens syfte varför vi utgår från de teoretiska perspektiv och uppmärksammar de förklaringsvariabler som vi anser har störst förklaringsvärde i sammanhanget.

1.3 Metod och disposition

För att besvara våra frågeställningar gör vi en teorikonsumerande kvalitativ fallstudie. Fallet Liberia valdes p.g.a. konfliktens aktualitet, och eftersom det är representativt i ett område där inbördeskrig och statskupper utgör en regel snarare än ett undantag.

Vår ambition är att förklara och förstå ett specifikt fall, varför en fallstudie förefaller vara ett relevant tillvägagångssätt. Fallstudier kritiserar ofta för att inte ge tillräckligt underlag för generaliseringar, något som positivisterna anser är en självklar målsättning för all forskning (Esaiasson et al. 2003 s.119f.). Vårt syfte är dock inte att presentera allmängiltiga sanningar utan belysa faktorer som har försvårat fredsarbetet i Liberia, vilka förhoppningsvis kan vara relevanta för liknande fall.

Uppsatsen är disponerad så att analysen utgör två kapitel, direkt kopplade till de två frågeställningarna. I det första appliceras valda analytiska resonemang på vårt fall för att ge en förståelse av konfliktens orsaker och karaktär. I fredsbyggnadskapitlet utgör de teoretiska resonemangen en mall som vi jämför fredsarbetet i Liberia med, för att kunna dra slutsatser om varför man inte lyckades etablera en varaktig fred. Avslutningsvis presenteras och diskuteras de slutsatser vi nått.

1.3.1 Materialval och källkritik

Empirin i vår fallstudie bygger på tidigare forskning om Västafrika och Liberia specifikt. Underlaget utgörs av böcker och vetenskapliga artiklar som behandlar olika aspekter av konflikten i Liberia och tillhandahåller utförliga beskrivningar av såväl krigsförloppet som fredsbyggande i afrikansk kontext.

För vår teoretiska grund använder vi oss uteslutande av vetenskaplig litteratur som behandlar konfliktorsaker och fredsbyggande. Kaldor utgör en huvudkälla och hennes resonemang om nya krig följer som en teoretisk röd tråd genom arbetet. Den omfattande litteraturen som behandlar konfliktorsaker och konflikter i allmänhet har medfört att vi tvingats göra ett medvetet teoretiskt urval, utifrån vår förförståelse av inbördeskriget i Liberia.

Litteraturen som specifikt behandlar fredsbyggande är mer begränsad, förmodligen eftersom begreppet *peacebuilding* är ett relativt nytt. Antologin, *Turbulent Peace. The Challenges of Managing International Conflict*, ger en bra översikt över fredsbyggande litteratur och utgör en viktig källa för de teoretiska kopplingar vi gör.

En tydlig begränsning som kan utgöra ett problem, är bristen på möjligheter att mäta det fredsarbete som verkligen gjorts på plats. Därför tvingas vi förlita oss på den information som tidigare studier tillhandahåller. Bristen på förstahandsmaterial kan utgöra ett validitetsproblem, något vi beaktar genom ett kritiskt förhållningssätt till vårt underlag. Dessutom har vi använt oss av en bred bas av olika källor, för att stärka uppsatsens tillförlitlighet.

2 Liberia – ett nytt krig

Enligt Kaldor har en ny typ av organiserat våld utvecklats under 1980- och 90-talen som innebär en utsuddning av skillnaderna mellan krig, organiserad brottslighet och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter. I de nya krigen är det svårt att göra skillnad mellan privat och offentligt, statligt och icke-statligt, formellt och informellt och mellan det som görs av politiska respektive ekonomiska skäl. De nya krigen skiljer sig radikalt från de gamla Clauswitzska krigen och kräver således en ny syn på fredsarbete (1999 s.9ff). Kriget i Liberia påvisar många av de drag som Kaldor menar karaktäriserar de nya krigen.

Vid en genomgång av litteraturen kring konflikten, kan två tydliga uppfattningar om orsakerna till konflikten i Liberia urskiljas. Författare tenderar att i varierande grad betona objektiva missnöjen, *grievances*, respektive ekonomiskt egenintresse, *greed*, som bakomliggande orsaker till konflikten.

Dessa två olika sätt att betrakta krigets orsaker och logik torde resultera i olika syn på hur fredsarbete ska utformas varför vi i denna analys ger utrymme för en diskussion kring de båda dominerande uppfattningarna, för att ge en så heltäckande bild av konflikten som möjligt. Inledningsvis presenteras en kortfattad bakgrund i syfte att ge läsaren större förståelse för den fortsatta analysen.

2.1 Kortfattad bakgrund

Liberias politik och historia karaktäriseras av ett komplext förhållande mellan etnicitet, resurser och konflikt (Aning 1999 s.335-349). När amerikanska slavar friades och började återvända till Afrika på 1820-talet kom Liberias huvudstad, Monrovia, att bli en fristad för återvändande. Liberia blev självständigt 1847 och är därmed Afrikas äldsta republik (Peterson 1996 s.149). Amerikanliberianerna utgjorde bara en liten del av befolkningen men ansåg sig mer civiliserade än sina landsmän och kom att dominera området. Med amerikansk hjälp trycktes rivaliserande grupper ned och man behöll på så sätt sin maktposition (Adebajo 2002 s.45f.). Även om Liberia inte formellt sett var koloniserat hade ”The American Colonization Society” utan tvekan kontroll över området, även efter 1847 (Kieh 2004 s.57).

Situationen i Liberia ansågs relativt stabil fram till 1980 då en statskupp markerade slutet på den amerikanliberianska minoritetens dominans. Den dåvarande presidenten William Tolbart Jr. mördades och General Samuel Doe övertog makten. Does tid vid makten präglades av etnisk diskriminering, marginalisering, våld och godtyckligt styre (Adebajo 2002 s.45). Mot slutet av

1980-talet var klyftorna mellan olika etniska grupper större än någonsin och under rebelledaren Charles Taylor genomförde NPFL ännu en statskupp. Doe mördades, staten kollapsade och inbördeskrig bröt ut (Kieh 2004 s. 71, 74).

1990 installerade den regionala organisationen, ECOWAS, en provisorisk regering (IGNU) som 1993 ersattes av en övergångsregering (LNTG) (Lyons 1999 s.73). Under tiden mellan krigets utbrott 1989 och freden 1996 dök en rad nya stridande grupper upp på den politiska och ekonomiska arenan, däribland den av ECOWAS ditsända fredsbevarande styrkan ECOMOG. Ett komplext scenario av konflikt och samverkan grupperna emellan utvecklades och gav konflikten nya dimensioner.

2.2 Grievance

Kaldor representerar en syn på krig som en självgenererande institution där de krigande parterna har ett egenintresse i fortsatt våld och där de nya krigens logik härrör ur den statliga autonomins urholkning (1999 s.12-17) Andra författare menar att orsakerna till inbördeskrig står att finna i de faktorer, interna som externa, vilka ger upphov till *grievances*. Dessa kan sedermera leda till statens försvagade legitimitet, vilket följaktligen förvärrar konflikten. Brown har identifierat en rad underliggande faktorer som han menar gör vissa områden mer konfliktbenägna än andra (2003 s.209-226).

Vi kommer här att utvidga Kaldors resonemang genom att de diskutera politiska, strukturella, ekonomiska och sociala faktorer som kan förklara kriget samt den etniska dimensionen och de utlösande faktorerna.

2.2.1 Strukturella, ekonomiska och sociala faktorer

Efter kalla krigets slut och i och med frånvaron av en global maktbalans har flera afrikanska stater upplevt en statskollaps som ett resultat av vad Kieh kallar irreguljära krig (2004 s.57). Även om de bakomliggande orsakerna till Liberias specifika konflikt inte kan förklaras utifrån kalla krigets slut, är det nödvändigt att se konflikten i sin kontext.

Enligt Brown uppstår politiska och etniska problem ofta i samband med ekonomisk utveckling och modernisering (2003 s.217). Liberia är ett icke-industrialiserat och exportorienterat land. Sedan 1920-talet har utländska multinationella företag kontrollerat de ekonomiska tillgångarna (Kieh 2004 s.65). Under perioden före 1980 präglades landet av urbanisering, ökad utbildning och ökande politiska och ekonomiska förväntningar, vilket innebar större utmaningar för den amerikanskliberiska överlägsenheten. Samtidigt upplevde liberiska huvudsakliga exportvaror vacklande världsmarknader, vilket begränsade regimens möjligheter att köpa bort sina motståndare (Outram 1997 s. 355-372).

Vidare menar Brown att externa utvecklingar, såsom minskat utländskt bistånd och minskade exportinkomster i vissa fall spelar en nyckelroll för att försvaga

institutioner (2003 s.214). Liberias unika historia har formats av det quasi-koloniala relationen till USA. Under kalla kriget betraktade USA Liberia som en viktig strategisk klient (Lyons 1999 s.22). Till följd av minskat strategiskt intresse efter kalla kriget (Adebajo 2002 s.49) och på grund av ökad instabilitet i Liberia undandrog USA sitt stöd i slutet av 1980-talet (Lyons 1999 s.20-22) vilket hade en destabiliserande effekt på Liberia och lämnade ett säkerhetsvakuum som krigsherrar kunde utnyttja (Adebajo 2002 s.49).

Doe har av många betraktats som en inkompetent ledare (Ellis 1995 s. 177). Under hans tid vid makten sjönk BNP kraftigt och utlandsskulden växte (Sesay 1996). Doeregimens oförmåga att betala arbetarna regelbundet och förse befolkningen med grundläggande utbildning och sjukvård, samtidigt som den styrande klassen och regeringen levde väl på statens bekostnad och var involverad i utbredd korruption, spädde på frustrationen (Kieh 2004 s.65, 73). Kombinationen av utbredd korruption, minskade statliga inkomster från huvudexporter och undandragningen av amerikanskt ekonomisk assistans visade sig vara förödande för Doe (Adebajo 2002 s.46).

2.2.2 Politiska faktorer

Brown menar att diskriminering, såsom skillnader i ekonomiska möjligheter, ojämlika tillgångar till resurser och skillnader i levnadsstandard, kan leda till en frustration som genererar konflikt (2003 s.217). Många författare menar att konflikten i Liberia har sina rötter i den polarisering och de ojämlikheter och sociala skillnader som präglade landet under den amerikanliberianska dominansen (Kieh 2004 s.60, Outram 1999 s.163-173).

Trots att amerikanliberianerna bara utgjorde ca fem procent av befolkningen så etablerade de en exkluderande oligarki uppbyggd kring personliga relationer (Adebajo 2002 s.43). Med kontroll över statsapparaten kunde eliten exploatera land och arbetskraft (Outram 1999 s.163-173) och presidentkandidaturen kom att bli det främsta medlet för personlig vinning (Ellis 1995 s.175). Även inom militären har personliga och politiska relationer snarare än uppträdande styrt rekryteringen, med följderna att majoriteten av generalerna inte haft någon eller väldigt liten militär träning (Kieh 2004 s.66f). Ledarskapet inom den statliga armén AFL, dominerades av amerikanliberianer, vilket skapade missnöje bland de inhemska lägre rankerna, som inte åtnjöt samma förmåner som officerarna (Kieh 2004 s.66). Det 133 år långa amerikanliberianska oligarkiska styret skapade djup bitterhet och splittringar i det liberiska samhället och lämnade historiska ärr hos den förtryckta befolkningen (Adebajo 2002 s.43).

Brown menar vidare att våldsamma konflikter tenderar att utvecklas när staten använder sig av politiskt förtryck och våld (2003 s.216) och Kaldor pekar på den statliga autonomins urholkning som grundläggande för de nya krigens uppkomst (1999 s.12ff). Enligt Lyons står orsakerna till kriget i Liberia att finna i en allt för centraliserad och okontrollerad politisk makt (1999 s.18). Doeregimen bevarade samhällets splittringar genom att fylla de viktigaste posterna med medlemmar ur den egna etniska gruppen och rensa armén på medlemmar av Gio och Manos

grupperna (Adebajo 2002 s.45). Politiska mord institutionaliserades som medel för att tysta potentiella opponenter och de enligt konstitutionen garanterade politiska, juridiska och humanitära rättigheterna kränktes ideligen. Oppositionella politiker, journalister och civilsamhällsgrupper förtrycktes och arresterades. Does regim rekryterade även kriminella till det militära (Kieh 2004 s.71, Adebajo 2002 s.45) och nationella institutionerna förvandlades till ett Krahdominerat förtryckande instrument (Lyons 1999 s.21f.).

Aning pekar på den liberiska statens omvandling som betydande förklaringsfaktor till kriget (1999 s.335-349). När Doe reviderade konstitutionen stärktes hans presidentmakt och den lagstiftande maktens och domstolarnas möjligheter att utmana honom begränsades (Lyons 1999 s.21). I samband med att staten försvagades sökte olika ledare omforma substrukturen av den politiska auktoriteten, vilket ledde till att flera icke-statliga aktörer kom in på den politiska och ekonomiska scenen och utmanade statens auktoritet.

Brown menar att maktkamp mellan potentiella ledare och politiker ofta handlar om en ideologisk konkurrens över hur ett lands politiska, ekonomiska, sociala och religiösa affärer ska organiseras (2003 s.219). I Liberia uttryckte dock ingen av ledarna hos de stridande grupperna några ideologiska anledningar för att delta i kriget och ingen av grupperna hade någon sammanhängande plan för att fundamentalt förändra Liberias politiska och ekonomiska struktur och samhälle. Samtliga stridande grupper definierade sin kamp i vaga, breda termer, mer baserade på personliga ändamål än politisk ideologi. NPFL:s intressen varierade under krigets gång. Taylor hävdade att han ville avsätta Doe men motsatte sig i flera år principerna om demokratiska val. Hans agerande speglade olika stadier och nivåer av framgången i NPFL:s krigsföring. Bara när deras positioner försvagades, antingen politiskt eller militärt, önskade Taylor förhandla och/eller ge efter, och när så skedde var det ofta en taktik att få möjlighet att upprusta armén eller vinna nya politiska allierade (Aning 1999 s.335-349). Anti-NPFL fraktioner hävdade vidare att de kämpade för demokratiska rättigheter för alla liberianer, men var huvudsakligen etniska ad hoc arméer, ledda av individer med tveksam demokratisk trovärdighet (Adebajo 2002 s.47).

2.2.3 Den etniska dimensionen

Politiskt förtryck och våld har ofta en etnisk dimension. Brown menar att konflikter tenderar att uppstå på ställen där nationalism och medborgarskap baseras på etnisk distinktion (2003 s.216). Historiskt sett har Liberia haft få etniska konfrontationer. Under Doe kom dock den etniska identiteten att få en betydande roll. Krahn kom att privilegieras som etnisk grupp medan främst Gio och Mano förtrycktes. Såväl Ellis som Outram pekar på hur konstruktionen av en maktbas grundad på etnicitet, och dominansen av Krahnmedlemmar inom polisväsendet och armén, ledde till etniska spänningar inom arméstyrkorna (Ellis 1994 s.355-372, Outram 1997 s.178).

Brown menar att etniska konflikter ofta provoceras fram av eliter i syfte att skyla inhemska politiska och ekonomiska problem. När stater försvagas börjar individuella grupper inom staten ofta bekymra sig över sin säkerhet (2003 s.215). I sådana situationer skapas incitament att utnyttja etniska identiteter för att framhäva sig själv som kämpe för den egna etniska gruppen (ibid s. 221).

Till skillnad från den kortsiktighet som i övrigt präglade Does politik syntes ett klart strategiskt tänkande i hans uppbyggnad av etniska allianser. Doe använde sin regeringsmakt för att skapa etniska konstellationer då han varken hade tid eller kompetens att bygga upp någon annan form av politisk apparat (Ellis 1995 s.177). Krigsherrar använde etnicitet som instrument för att mobilisera folkets stöd för deras privata intressen och agendor, genom att spela på människornas primordialistiska instinkter (Kieh 2004 s.64). Charles Taylor bistod och bedrog olika intressegrupper om vartannat, samtidigt som han utnyttjade gruppernas specifika angelägenheter för att framhäva sig själva som lösningen på deras svårigheter (Aning 1999 s.335-349). Ledarna för de olika stridande fraktionerna hävdade att de byggt upp sina arméer för att försvara sina etniska grupper, mot attacker. Etnicitet användes dock bara för att kamouflera krigsherrarnas politiska ambitioner att behålla makt (Adebajo, Rashid 2004 s.209).

Diskussionen hittills har förvisso uppmärksammat den instrumentella roll etnicitet spelat under kriget. Yuval-Davis ger dock uttryck för en mer konstruktivistisk syn på etnicitet, som även syns i Kaldors resonemang, som kan vara relevant att beakta. Etnicitet ses främst som en politisk process som konstruerar kollektivet och deras intresse, såväl i relation till andra grupper i samhället som till andra i det egna kollektivet (2004 s. 44).

Identity narratives often constitute major tools of ethnic projects. Ethnicity relates to the politics of collectivity boundaries, and by using identity narratives, dividing the world into 'us' and 'them' (Yuval-Davis 2004 s. 44).

Analysen som förklarar konflikter utifrån objektiva *grievances* tenderar att se våldet, hatet och den civila rädslan som ofrånkomliga konsekvenser av krig. Kaldor menar dock att rädsla och hat inte är något outrotligt, utan skapas under kriget (1999 s.70). Eftersom de partikularistiska gruppernas legitimitet förstärks under otrygga och misstänksamma förhållanden har de ett gemensamt mål i att skapa en sådan atmosfär. De olika grupperna behöver varandra för att upprätthålla sina exkluderande identiteter på ett ömsesidigt förstärkande sätt. De militära grupperna strider således sällan mot varandra utan våldet riktas mot civila för att skapa den rädsla och otrygghet som ger grupperna näring (ibid s.14ff, 102).

Kriget i Liberia har vittnat om omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter (Adebajo 2002 s.47). De militära grupperna i Liberia var ofta väldigt odisciplinerade. Undernärd och ofta oavlönade soldater, många av dem drogförledda barn, stred utan kontroll av sina ledare (Adebajo 2002 s.47). Soldater trakasserade ofta civilbefolkningen och mer tid och energi spenderats på att terrorisera civila än själva på kriget (Kieh 2004 s.71). En mosaik av militärt kontrollerade zoner utvecklades där civilbefolkningen mot betalning erhölet litet skydd av krigsherrarna. Målet var att kontrollera och föga befolkningen snarare än att kontrollera territorium i vanlig konventionell militär ordning. De militära

grupperna i Liberia hade inte bara en tydlig etnisk dimension utan att det också blev uppenbart att våldet allt mer kom att separeras från allt vad politik i vanlig mening innebär (Ellis 1995 s.185).

Adebajo och Rashid pekar på hur en stor anledning till att konflikten fortskred och fredsavtalen inte höll, var framgången hos de militära fraktionerna och manipulationen av etnisk rivalitet och plundring av resurser av rivaliserande krigsherrar (Adebajo, Rashid 2004 s.296).

2.2.4 Utlösande faktorer

Brown menar att ovan diskuterade faktorer är viktiga grogrunder för inbördeskrig men att utelämnandet av individuella ledare i en konfliktanalys resulterar i en slags "no-fault" historia varför hänsyn även bör tas till de utlösande faktorerna (2003 s.220).

Kieh menar att den liberiska statens kollaps startade i november 1985, till följd av general Quiwonkpas misslyckade kupp försök mot Does regim. Doe svarade med att mörda Quiwonkpa, rensa försvarsmakten från Gios medlemmar och utlysa en kampanj av terror. Den Krahndominerade armén brände byar och dödade urskillningslöst medlemmar ur Gios och Manos grupperna, vilka ansågs stödja kuppen (2004 s.73). Enligt Ellis var konstruktionen av ett etniskt system av rivaliserande soldater förmodligen den främsta anledningen till den liberiska statens kollaps. I takt med att Does soldater rensade ut Gios och Manos ur armén så spreds spänningarna inom armén till samhället i stort (1995 s.178).

När statsstrukturer försvagas följer ofta våldsamma konflikter, maktkamper mellan potentiella ledare och politiker intensifieras och provinsiella ledare blir mer självständiga (Brown 2003 s.214f). Doeregimens minskade legitimitet resulterade i att ett ökat antal alternativa strukturer eller krigsherrar inträdde på den nationella arenan (Aning 1999 s.335-349). När Charles Taylor och hans NPFL initierade kriget 1989, svarade den liberiska militären med att trakassera, missbehandla och mörda otaliga civila. Detta och tidigare beteende ledde till att det folkliga stödet militären behövde för att föra ett framgångsrikt motstånd berövades. Det Taylorledda NPFL utnyttjade legitima *grievances* hos de underordnade klasserna för att störta Doe från makten, och lyckades få stora delar av befolkningen bakom sig (Kieh 2004 s.67). De flesta liberianer var beredda att stödja vilken förändring som helst och utan mekanismer för en fredlig utmaning mot Does styre verkade en våldsam kris oundviklig (Lyons 1999 s.22). Civilsamhällsgrupper, politiska partier och andra opponenter engagerade sig i en samhällelig massmobilisering mot statens auktoritet och illegitima regim (Kieh 2004 s.72f).

Taylor övertog successivt territorium från Doe. På grund av det våld och den anarki som kriget utlöste så försvagades staten ytterligare och en desintegration av statliga institutioner följde. Slutligen kollapsade de statliga institutionerna totalt och staten förlorade sin kapacitet att upprätthålla lag och ordning samt att utkräva skatt (Kieh 2004 s.71, 74).

Vid slutet av 1990 var den liberiska staten ett klassiskt exempel på en ”collapsed state”. Även efter att en övergångsregering (IGNU) installerades i april 1991, så fyllde den inga av statens funktioner, och hade i likhet med sina efterföljare, endast tvetydig juridisk status i det internationella samfundet (Outram 1999 s.163-173).

2.3 Greed

Collier kritiserar den statsvetenskapliga forskningen för att ha tenderat att förklara konflikter i termer av motiv, grundade på objektiva missnöjen och att rebellverksamhet således ses som proteströrelser, motiverade av genuina och extrema missnöjen. Collier menar att rebellverksamhet snarare bör betraktas som en form av organiserad brottslighet och att grupperna utvecklar en diskurs om *grievances* för att legitimera sin verksamhet och fungera i praktiken (2003 s.144). När huvudsakliga *grievances* såsom orättvisa, politiskt förtryck, och etniska och religiösa splittringar mäts objektivt kan de inte förklara förutsättningarna för krig (ibid s.150, 161). Istället är det rebellernas finansiella möjligheter att bedriva verksamhet som bestämmer huruvida inbördeskrig bryter ut eller ej (Collier, Hoeffler 2004 s.564). Den mest cyniska varianten av ekonomisk teori hävdar till och med att rebellverksamhet istället motiveras av *greed* (Collier 2003 s.145).

D.F Davis *et al* hävdar att “Neither political philosophy nor long running historical tribal clashes were at the roots of the [Liberian civil] war [Instead, it was motivated by greed]” (D.F. Davis *et al.* 1997 s.2, i Kieh 2004 s.67).

Detta är enligt Kaldor karaktäristiskt för de nya krigen. Tillgången till statsapparaten handlar menar Kaldor oftare om privat vinning än offentlig politik (2004 s.158f).

I detta avsnitt analyseras konflikten i Liberia mot bakgrund av Kaldors resonemang om de nya krigens logik, kompletterat med ekonomisk teori, för att ge en förståelse för konflikten som kan ligga till grund för besvarandet av vår andra frågeställning.

2.3.1 Rationella aktörer

Kaldor menar att de nya krigen är odemokratiska till sin natur men dess värre rationella, i den meningen att de tillämpar ett rationellt tänkande på krigens syften och avsäger sig alla normativa begränsningar. De krigande parterna har ett egenintresse i fortsatt våld och försörjs både politiskt och ekonomiskt av krigen (2004 s.115, 161).

Aning menar att det fanns en underliggande rationalitet i de olika stridande gruppernas agerande i Liberia och att man bör se de intressen, den kapacitet och motivation som drev deras agerande under kriget, som en del av den politiska diskursen i Liberia. I de stridande gruppernas militära och politiska kalkyleringar

fanns en uppfattning om att ett militärt nederlag skulle resultera i politisk och fysisk exkludering. När NPFL attackerade den centrala auktoriteten utmanades statens våldsmonopol och suveräna auktoritet. Det kontrakt som binder samhället med statens politiska uppbyggnad förstördes således med resultatet att rebellgrupperna inte längre kunde åtnjuta skydd under lagen (1999 s.335-349).

Mot denna bakgrund blir det lättare att förstå Taylor och de andra rebellgruppernas agerande och inställning till de olika fredsavtalen mellan 1991 och 1996. Eftersom konsekvenserna av ett nederlag, besegring och kapitulation skulle bli extrema så var det enda logiska att fortsätta kriga (Aning 1999 s.335-349). De olika rebellgrupperna saboterade således fredsansträngningar eftersom dessa strävanden representerade en politisk och militär verklighet och ekonomiska taktik som inte låg i deras omedelbara intresse (Aning 1999 s.335-349).

Anings resonemang ger en förståelse för rebellgruppernas motvilja att avsluta kriget. Dock erbjuder de ingen förklaring till varför NPFL initierade kriget och varför de andra rebellgrupperna kom att involvera sig. Mellan 1989 och 1994 ökade antalet stridande grupper i Liberia från två till sju stycken. Enligt Kieh var krigsherrarnas motiv för att delta huvudsakligen en önskan och tro på att de kunde uppnå välstånd (2004 s.68).

Kaldor menar att krigande parterna försörjs både politiskt och ekonomiskt av kriget då krig erbjuder en legitimering av olika former av privat vinning (2004 s.161). NPFL och de andra rebellgrupperna torde således ha haft ett ekonomiskt egenintresse i att initiera respektive involvera sig i kriget. Collier och Hoeffler pekar på hur konflikter kan förklaras utifrån de omständigheter som genererar gynnsamma möjligheter för rebellgrupper att bedriva verksamhet (2004 s.564). För att förstå de stridande parternas agerande är det därför relevant att studera de ekonomiska förhållanden som givit grupperna möjligheter och incitament.

2.3.2 Liberias krigsekonomi

Reno menar att det redan under Tolbert och Tubmans tid genomfördes en rad reformer som i en förlängning kom att skapa gynnsamma förhållanden för framtida krigsherrar. Reformen som konverterade kommunala landbesittningar till privata, med syftet att främja jordbruksexport och skapa nya källor till statlig inkomst, kom att splittra de lokala ekonomierna och skapa möjligheter för redan mäktiga eliter att utvidga sin makt. I takt med en global ekonomisk tillbakagång, ekonomisk misskötsel och undandragning av utländska investerare minskade de formella skatteinkomsterna, och olika eliters självständighet kom att få ökad betydelse (1998 s.82f). Doe försökte under sin tid vid makten undvika svårigheter genom att utnyttja den globala ekonomiska utvecklingen och utländska firmor till egen politiska fördel. Denna strategi kom att skapa nya decentraliserade möjligheter för krigsherrar att få tillträde till resurser. Doe var övertygad om att hans styre inte skulle utmanas så länge handeln var tillräckligt fragmenterad. Hans strategi kom dock att transformera Liberias socialt och politiskt, på ett sätt som

han förmodligen inte avsett. Att lämna källor av välstånd frikopplade från staten, kom att gynna Liberias krigsherrar (ibid s.90).

Kaldor menar att ekonomins informalisering är karaktäristisk för de nya krigen. Den formella nationella ekonomin ersätts av en ny typ av globaliserad informell ekonomi och där inflöden utifrån integreras i den lokala och regionala ekonomin (1999 s.119). De ekonomiska förhållanden i Liberia ledde till att den informella handeln växte på bekostnad av mer pålitliga och reglerbara större utländska företag, och kom att internationaliseras och decentraliseras på sätt som gjorde den svår för någon statslik auktoritet att reglera (ibid s.86). I Liberia kunde NPFL dra nytta av situationen genom att upprätta konventionella statsdrivna geopolitiska agendor inom subregionerna (Reno 1998 s.93).

Politiska och militära ledare har kunnat involvera sig i internationella kommersiella nätverk och etablera fristående relationer till globala marknader och regionala icke-statliga aktörer, utan samtycke från staten. Detta var en följd av dels det decentraliserade nätverk som Doe byggde upp och förändrade möjligheter i den globala ekonomin (ibid s.83, 106). Does strategi skapade förhållanden där Taylor och andra kunde gå från en företrädelsevis territoriell organiseringslogik till att skapa nya former av politisk auktoritet, baserad på privat kontroll av resurser.

Collier menar att oavsett rebellgruppernas motiv för att delta i kriget är finansieringsmöjligheten den grundläggande förutsättningen för krigsföring och bör därför beaktas i en konfliktanalys (Collier 2003 s.145). Kaldor menar att de nya krigens krigsekonomi springer ur statens fragmentisering och decentralisering (1999 s.105). Den decentraliserade och fragmentiserade karaktären på Liberias ekonomi kan således ses som en grundläggande förutsättning för olika rebellgruppers möjlighet att bedriva verksamhet.

2.3.3 Finansiering och privat vinning

Kaldor menar att rebellgrupper behöver en permanent konflikt för att behålla sina maktpositioner och för att ha kvar tillgången till resurserna vilket gör att krigets logik är inbyggd i ekonomin (1999 s.17, 125). Aning och Hutchful pekar på hur Liberias ekonomiska resurser har försett krigsherrar med medel för privat vinning och fortsatt finansiering av militära kampanjer (2004 s.209f).

Collier menar att beroendet av basvaruexport är en av de omständigheter som är fördelaktiga för rebellverksamhet. Basvaruexport är en extremt plundringsbar ekonomisk aktivitet (2003 s.151). I Liberia har rebellgruppernas verksamheter baserats i områden rika på exploateringsbara resurser, speciellt diamantproducerande områden, eller där humanitära konvojer kunnat plundras. Många av striderna har handlat om kontroll över dessa områden (Adebajo 2002 s.47). Taylor har huvudsakligen finansierat sitt krig genom exploatering av timmer, gummi och mineralresurser (Outram 1997 s.355-372). Flera av grupperna har fått stöd utifrån. Burkina Faso lånade flera hundra av sina soldater till Taylor

och Nigera försåg ECOMOG med 80 procent av deras trupper och 40 procent av deras finansiering, under större delen av kriget (Adebajo 2002 s.47f).

Reno pekar på den ökande roll som utländska företag spelat i olika krigsoperationer, där företag hade uppgörelser med krigsherrar och inte bara statsledare (1998 s.106). Under kriget utvecklades en lukrativ exporthandel av Liberias naturtillgångar, med franska, belgiska, turkiska, och taiwanesiska företag (Aning, Hutchful 2004 s.210). För att kringgå de blockader som ECOWAS införde på många av hamnarna etablerade stora franskägda företag temporära baser i Elfenbenskusten, och bedrev handel med NPFL utan att behöva uppfylla exportkontroller eller andra krav. De olika fraktionerna kunde exploatera naturresurser och handla med europeiska, nordamerikanska och asiatiska företag och kriget blev opportunistiskt och instrumentellt. Med tiden kom ekonomiska kalkyler att bestämma krigets mönster, och 1991 hade den politiska krigsekonomi och krigsrelaterade företag expanderat till att involvera flera tusen personer med intresse i en fortsatt konflikt. Misslyckandet att implementera 13 olika fredsavtal mellan 1990 och 1996 var enligt Adebajo till stor del ett resultat av krigsherrarnas ovilja att skapa fred (2002 s. 209f).

Möjligheten för rebellgrupperna att agera utan statlig reglering skapade om vi sett, såväl stora finansieringsmöjligheter som möjlighet till privat vinning, vilket enligt Colliers och Kaldors resonemang torde vara avgörande för krigets fortgång.

2.4 Hur ska konflikten förstås?

Utän att stirra sig blind på Kaldors resonemang kan man utifrån karaktären på kriget i Liberia beteckna det som ett, vad Kaldor skulle ha benämnt, nytt krig. Hennes resonemang ger en förklaring till krigets logik, som är avgörande för en förståelse för problem i samband med fredsarbete.

Statens urholkning i Liberia ser vi som en grundförutsättning för krigets utbrott och fortgång. Den svaga staten fick effekten att *grievances* uppstod och kunde utnyttjas av krigsherrar i deras militära kampanj. Samtidigt bidrog statens förfall till de omständigheter som möjliggjorde finansiering och gjorde krig till en lönsam verksamhet. Krigsherrar kunde då agera efter egenintresse och tjänade på fortsatt krig, därför förefaller *greed* resonemangen relevanta för att förklara inbördeskriget som en självgenererande institution. En kritik som ofta riktas mot sådana resonemang är att de inte skiljer mellan bakomliggande orsaker och effekter av kriget (Aning, Hutchful 2004 s.199ff). Vi ser dock ingen klar distinktion mellan bakomliggande orsaker och konsekvenser. Ofta är det svårt att avgöra vad som är en effekt av vad. Vidare är krig inte statiska och såväl krigets karaktär som individer och grupper motivering att delta kan förändras över tid.

Ett enbart ekonomiskt synsätt leder dock till att missförhållanden inte beaktas (Aning, Hutchful 2004. s.198f). Vi menar att *grievances* inte enbart kan ses som krigsherrarnas mobiliseringsverktyg. Den frustration som uppstod bland det liberiska folket under missförhållandena utgjorde sannolikt såväl en grogrund som drivkraft för kriget.

I mycket av litteraturen finns uppställningar över olika etniska gruppers andel av befolkningen. Vi ser etniska motsättningar som effekter av kriget snarare än som en orsak och menar således att en etnisk indelning är irrelevant.

Sammanfattningsvis förstår vi Liberia inbördeskrig som ett resultat av en kombination av orsaker som kan härledas från såväl *greed* som *grievance*, vilka följde av statens förfall.

3 Fredsbyggande i Liberia

Kaldor hävdar att de nya krigen skiljer sig fundamentalt från de traditionella Clauswitzska krigen vilket kräver en ny syn på fredarbete. Tacklar man konflikter utifrån felaktiga antaganden om dess struktur kan välmenande ansträngningar istället bli kontraproduktiva (1999 s.105ff.).

Följande avsnitt inleds med en begreppsdiskussion kring två centrala begrepp, *fred* och *fredsbyggande*, samt en genomgång av fredsbyggandets uppgifter. Därefter appliceras Stedmans variabler om försvårande omständigheter på kriget i Liberia, varefter vi betraktar fallet utifrån Lederachs krav på lyckat fredsbyggande. Mot denna bakgrund analyseras sedan det fredsbyggande arbete som pågått i Liberia, under och efter kriget, för att söka svar på frågan: Varför lyckades man inte etablera varaktig fred?

3.1 Fredsbyggande och dess uppgifter

Traditionellt sett har fred setts som frånvaro av krig och därmed definierats i relation till sin motsats (Karlsson 1997 s.19). Johan Galtung gjorde åtskillnad mellan positiv- och negativ fred respektive direkt- och strukturellt våld (Galtung i Karlsson 1997 s.22). Med direkt våld avses fysiskt våld medan det strukturella våldet är inbyggt i relationer och strukturer. Medan negativ fred ses som ett tillstånd ses positiv fred snarare som en process (Karlsson 1997 s.19ff.).

Peacebuilding begreppet myntades av den före detta generalsekreteraren för FN, Boutros Boutros-Ghali. Boutros-Ghali gör en distinktion mellan *peacekeeping*, *peacemaking* och *peacebuilding* där det sistnämnda, som han benämner *post-conflict peacebuilding*, definieras enligt följande, "[...] action to identify and support structures which will tend to strengthen and solidify peace in order to avoid a relapse into conflict." (Boutros-Ghali, *An Agenda for Peace* 1992). Relaterar man *fredsbyggande* till de olika distinktionerna av fred kan man se det som att begreppet syftar till att uppnå fred i bemärkelsen positiv fred. Fredsbyggande är vår direktöversättning av det engelska begreppet *peacebuilding*.

Sedan begreppet myntades har det kommit att vidgas till att inkludera mer omfattande åtgärder. Ofta särskiljs *peacebuilding* från *peacekeeping* och *peacemaking* där *peacebuilding* är tänkt att befästa det tidigare arbetet i fredsprocessen. Kaldor menar dock att fredsbyggande bör ses som ett led att uppnå och upprätthålla fred snarare än efterarbete (1999 s.149).

I vår analys anammar vi en vid definition av fredsbyggande. Vi ser fredarbete som en process, innefattande såväl fredsskapande- och fredsbevarande- som

återuppbyggnads-element. På så vis kommer vi samtidigt runt problematiken med att andra faktorer än fredsbyggandet, kan förklara misslyckandet att etablera en varaktig fred.

Miall et al. menar att fredsbyggande kan delas in i två huvudsakliga uppgifter som måste bemötas för att en varaktig, självbevarande fred ska uppnås. Dels vad de benämner *preventing a relapse into war* och dels *creating a self-sustaining peace*. Den förstnämnda innebär att skifta krigspolitik mot fredspolitik och övertyga inblandade parter om att de tjänar på fred snarare än fortsatta strider. Den andra uppgiften innebär att understödja den första genom att reformera institutioner och konstitution samt genomföra social- ekonomisk- och politisk återuppbyggnad av landet, med en strävan mot att nå försoning (1999 s.188f).

De två uppgifterna behöver emellertid inte ses som separata efter varandra följande uppgifter. Den första kan dessvärre försvåra den andra då de kompromisser man tvingas till för att förhindra nytt krigsutbrott, kan försvåra arbetet mot en försoning. Lyckas man inte nå försoning och genomföra nödvändig återuppbyggnad kommer freden i bästa fall bli tillfällig (Miall et al. 1999 s. 191f.).

Knyter man an fredsbyggandets uppgifter till inbördeskriget i Liberia kan man konstatera att fredsarbetet till del förhindrade ett krigsutbrott efter 1996 vilket kan ses som ett resultat av att de stridande parterna, kanske främst NPFL och dess ledare Charles Taylor, då övertygades om att fred låg i deras intresse (Adebajo 2002 s. 65). Då Taylor var segerviss inför det kommande presidentvalet, och de andra krigsherrarna började samarbeta i avvärningsprocessen, möjliggjordes en om än tillfällig fred (ibid s. 17). Det långsiktiga fredsbyggandet, att skapa en varaktig fred, misslyckades emellertid.

3.2 Försvårande omständigheter

Stedman menar att fredsarbete påverkas av de förutsättningar som föreligger i samband med implementeringen av fredsavtal, något som är ett grundläggande steg i fredsbyggandet. Han presenterar åtta variabler vilka han menar försvårar arbetet. Ju fler av dessa som är närvarande i en konflikt, desto sämre är utsikterna att lyckas (ibid. s. 740ff.). Vidare påverkas fredsarbetet av omfattningen av internationella aktörers intresse.

Genom att applicera Stedmans variabler på vårt fall kan vi skapa oss en bild av vilka eventuella omständigheter som kan ha bidragit till misslyckandet att etablera en varaktig fred i Liberia. Vidare poängterar Stedman att man bör ha i åtanke att fredsbyggnadsarbetet måste skraddarsys utifrån det enskilda fallets svårighetsgrad och omständigheter (2003 s.738). För att ge en god överblick över försvårande omständigheter presenteras dessa i tabellform.

<i>Stedmans Variabler</i>	<i>Fallet Liberia</i>
<p>1. <i>The number of warring parties</i> Ju fler stridande parter desto svårare att lyckas (Stedman 2003 s. 741).</p>	<p>I Inbördeskriget i Liberia talar man om åtminstone 7 separata stridande fraktioner, många av dessa var inte begränsade till Liberia utan gränsöverskridande (Moran & Pitcher 2004 s.5).</p>
<p>2. <i>The [absence] of a peace agreement signed by all major warring parties before intervention</i> Detta kan utlösa mer våld då fraktioner kan föredra status quo (ibid s. 741).</p>	<p>ECOWAS var inblandade och hade sina styrkor, ECOMOG i Liberia från och med 1990, redan långt innan det fanns ett avtal som alla de stridande parterna skrivit under (Adebajo 2002 s. 48f.).</p>
<p>3. <i>The likelihood of spoilers</i></p>	<p>Den huvudsakliga spoilern, Charles Taylor, motverkade inte bara fred genom att attackera fredsbevarande styrkor utan vägrade även att kompromissa med oppositionen (Adebajo 2002 s.54).</p>
<p>4. <i>Collapsed state</i></p>	<p>Då Taylor och hans NPFL störtade förre presidenten Doe och inbördeskriget bröt ut talar man om en total statskollaps och förmågan att upprätthålla civilas säkerhet blev obefintlig (Adebajo 2002, 43f.)</p>
<p>5. <i>Numbers of soldiers</i> Ju större antalet soldater, desto besvärligare fredbyggande (ibid s.741)</p>	<p>Kriget utkämpades huvudsakligen av åtta fraktioner med egna arméer. De militära grupperna var ofta väldigt odisciplinerade och stred utan kontroll av någon ledare (Adebajo 2002 s.46f).</p>
<p>6. <i>Disposable natural resources</i></p>	<p>De goda tillgångarna på naturresurser, främst timmer, diamanter och gummi gjorde det möjligt för de olika fraktionerna att finansiera sin verksamhet (Adebajo 2002 s. 47).</p>
<p>7. <i>Hostile neighboring states or networks</i></p>	<p>Konflikten spred sig in i kringliggande länder. Rebellgrupperna åtnjöt stöd utifrån. Burkina Faso lånade ut hundratals soldater till Taylor och Nigera försåg ECOMOG med trupper och finansiering (Adebajo 2002 s.47f).</p>
<p>8. <i>Wars of secession</i> Utbrytningskrig som ofta tar sig identitetspolitiska uttryck (ibid s.742).</p>	<p>Kriget är inte ett utbrytningskrig, men det tog sig etniska uttryck. Efter Does förtyckarpolitik var polariseringen mellan etniska grupper större än någonsin tidigare (Adebajo 2002 s.46).</p>

Som tabellen illustrerar var så gott som alla försvårande omständigheter närvarande i Liberias inbördeskrig, vilket komplicerade fredsbyggnadsarbetet.

3.3 Krav för lyckat fredsbyggande

Ovanstående tabell visar på ett flertal problemområden som kan ha försvårat fredsbyggandet i Liberia. Frågan är nu vad som krävs för att man ska lyckas med arbetet. Lederach har konstruerat ett ramverk för lyckat fredsbyggande med fokus på skapandet av en självbevarande fred (2003 s.843). Lederachs syn på fredsbyggande ligger också i linje med Kaldors och Stedmans då han konstaterar, "[...] peace is not a static outcome but rather a set of dynamic processes embedded in the real-life context of people's lives and relationships, perceptions, hopes and fears." (2003 s. 854).

Lederach ställer tre krav på fredsbyggnadsarbetet som måste bemötas för att varaktig fred ska kunna uppnås:

- *Peacebuilding must be undertaken simultaneously at numerous levels of the society*
- *Short-term needs and long-term vision must be linked*
- *Critical issues must find response while broader structural change is envisioned and set in motion* (2003 s.843-846).

Den förstnämnda innebär att man inte kan påtvinga fred uppifrån utan att satsningar måste ske även underifrån. Denna syn delar Lederach med Kaldor som påpekar att konfliktlösning uppifrån kan öka fraktioners legitimitet och bli kontraproduktivt (1999 s.196).

Lederach delar in konflikters och fredsarbetets aktörer i tre olika nivåer; toppnivån, mellannivån och gräsrotsnivån, och menar att dessa behöver involveras samtidigt. Han understryker också att civilsamhället spelar en viktig roll i arbetet mot försoning och för att förhindra att krig blossar upp på nytt (1999 s. 843f.).

I Liberia satsade man på fredsarbete på olika nivåer. ECOWAS och FN spelade en roll för i återuppbyggnaden av en legitim stat, genomförandet av ett rättvist val, samt i medling mellan stridande fraktioner på toppnivån (Moran & Pitcher 2004 s. 509-519). ECOMOG stod för mycket av avvärningsarbetet och USA och EU bidrog med uppbyggnad av infrastruktur och logistik (Adebajo 2002 s.141f.). Tillsammans uppskattas att man avvärnade en knapp tredjedel av alla stridande trots problem under processens gång (Aning 1999 s. 349). Gränsöverskridande NGOs och humanitära organisationer såsom Röda Korset och Oxfam arbetade på mellannivån, medan lokala civilsamhällsgrupper, kvinnoorganisationer, politiska organisationer och föreningar av olika slag arbetade på gräsrotsnivån (Moran & Pitcher 2004 s. 509-519). Fredsarbetet var således inte bara en process påtvingad uppifrån men de civilsamhälleliga ansträngningarna mötte stort motstånd (Jusu-Sheriff 2004 s.270ff).

Lederachs andra krav handlar om vikten av långsiktighet i fredsarbetet och han menar att fredsbyggande alltför ofta drivs av kortsiktighet och är krisdrivna.

Crisis driven means that the process defines itself by hoping from one urgent task to the next, frequently at the expense of having a strategic focus and design for the longer-term change needed (1999 s.845).

I Liberia efter 1996 ansåg många att det var viktigt att snabbt få till stånd ett val och därmed stabilisera läget. Det efterföljande valet, ansågs visserligen fritt och rättvist, men det kan ha gått för fort fram på bekostnad av långsiktig stabilitet (Stedman 2003 s. 747). Charles Taylor var den enda kandidaten med obegränsade resurser och full tillgång till medier och en röst på honom ansågs vara en röst för fred, kanske inte för att han var en lämplig ledare utan snarare för att han ledde den största fraktionen och dessutom inte skulle acceptera förlust. Under kriget förhandlade man också med Taylor i syfte att stoppa våldet, men detta gav honom en position han senare kom att utnyttja för egen vinning, vilket kan ha försvårat det långsiktiga arbetet (Adebajo 2002 s. 44,65).

Lederachs avslutande krav betonar långsiktighet och samverkan i arbetet (Lederach 2003 s. 846f). I Liberia var problemet med samarbetet framträdande då spänningar mellan ECOMOG och UNOMIL försvårade implementeringen av fredsavtalen (Adebajo 2002 s.57).

Lederach belyser även vikten av att komma åt kärnan i konflikten snarare än att bara behandla symptomen. För att nå försoning behöver man arbeta med att omdefiniera förhållanden mellan människor och grupper (Lederach 2003 s. 846f), ett arbete som i vårt fall varit svårt att avgöra omfattningen på samt vilka resultat det givit.

3.4 Fredsarbete i Liberia

Mot bakgrunden fredsbyggandets innebörd, vilka försvårande omständigheter man kan påvisa samt kraven på framgångsrikt fredsbyggande, fokuserar vi nu mer specifikt på det arbete som utförts i Liberia. Vår definition av fredsbyggande inkluderar arbete som utförs innan det officiellt blir fred, varför vi redogör för fredsåtgärder såväl under kriget som efter krigsslutet.

Kaldor menar att såväl det internationella samfundet som lokalbefolkningarna måste involveras i fredsarbetet för att det ska lyckas (1999 s. 129). För att ge en så god översikt som möjligt behandlas fredsbyggande därför indelat i externa och interna aktörer. I det första avsnittet ligger fokus främst på ECOWAS roll, då deras insats var omfattande och även omdiskuterade. Med interna aktörer avses lokala civilsamhällsgrupper och NGOs samt regeringsmakten och de stridande parternas engagemang i fredsarbetet.

3.4.1 Externa aktörer

Stedman framhåller den externa dimensionen av problematik i fredbyggande och implementering av fredsavtal. Ofta krävs en tredje part för upprätthållandet av fred och säkerhet (2003 s. 742f.). I Liberia förväntade man sig kanske främst att USA skulle agera då de haft stort inflytande över Liberia ända sedan republiken bildades 1847. USA lös dock med sin frånvaro då de efter kalla krigets slut inte längre hade något strategiska intresse i Liberia (Adebajo 2002 s.49).

FN visade inte heller någon vilja att blanda sig i en svårhanterlig afrikansk konflikt, trots att de har den överordnade rollen som upprätthållare av internationell fred och säkerhet (Wallenstein 2002 s.231). Då FN betonar statsuveränitet och är uppbyggt kring en syn på konflikter som traditionella mellanstatliga var deras befogenheter att ingripa i en inomstatlig konflikt begränsade (Österdahl 2004 s.71f.). Stedman poängterar att *great powers* eller *regional powers* sällan avsätter de resurser och det engagemang som krävs för att skapa fred, om de inte ser en konflikt som ett direkt hot mot deras säkerhet eller intresseområden (2003 s.744).

Stedman pekar även på riskerna med ett oenat eller otillräckligt internationellt engagemang och skriver:

When international actors suffer from a lack of unity or do not fully support an operation, would-be spoilers can take advantage of international splits to attack the peace process and threaten would-be peacemakers (2003 s.744).

FN:s marginella intresse eller snarare marginella vilja att tillföra tillräckliga resurser lämnade ett vakuum i Liberia. Stridande grupper fann stöd i kringliggande länder, vilket banade väg för en spridning av kriget över nationella gränser (Aning 1999 s.335-349). Krig utgjorde således ett hot mot hela regionens säkerhet, varför ECOWAS in för att främja fred i andra länders frånvaro (Adebajo 2002 s.9f).

Aning menar att ECOWAS oenighet och vaga erfarenhet av inbördeskrig ledde till att de strategier som initierades avancerade NPFL:s intressen och underminerade ECOWAS roll. Följaktligen kunde Taylor utnyttja den instabila situationen för att mobilisera och bygga upp folkligt stöd (1999 s.335-349).

ECOWAS intervention i Liberia 1990 innebar fördelar såväl som nackdelar. En regional aktör har ofta bättre kännedom om konflikten och människorna vilket kan underlätta arbetet. Samtidigt kan deras inblandning vara problematisk då de kan ha egna intressen i konflikten (Adebajo 2002 s.16). ECOWAS trupp, ECOMOG, dominerades av soldater från Nigeria och många såg Nigerias inblandning som ett försök att agera hegemon i regionen. ECOWAS medlemmar var vidare oense om hur de ville hantera konflikten (Adebajo 2002 s.16f.).

Kaldor pekar på att fredsbevarande styrkor kan bidra till konfliktens fortgående om de riskerar att hamna på samma sida som en part som begår illdåd eller går in med fel mandat (1999 s. 106, 142ff). ECOMOGs trupper gick in med fredsbevarande mandat under en period där det inte förelåg någon fred och kom således att få karaktären av en stridande part i konflikten (Adebajo 2002 s.145). Likt rebellgrupperna skodde de sig ekonomiskt på resurser och sågs trakassera

civilbefolkningen (Reno 1998 s.106f.) Vetskapen om att ECOMOG var partiska förstärkte motsättningar mellan rivaliserande grupper och ECOMOG attackerades även av NPFL.

Outram menar till och med att 1991-1996 års humanitära kris kan ses som ett resultat av ECOWAS intervention. Konflikten mellan 1989-1990 menar Outram berodde på statens misslyckande att förhindra våldet. Att krisen sedermera ledde till en humanitär kris var dock ett resultat av ECOWAS intervention. I och med ECOMOGs inträde så stagnerade de militära positionerna och resterna från den kollapsade staten bevarades. Ineffektiva försök att förhandla och implementera fredsavtal de följande sex åren ledde till en komplex militär, politisk och ekonomiska humanitär kris. ECOWAS intervention bidrog således till att den statliga krisen förvandlades till en humanitär kris (1999 s. 163-173).

Således kan ECOWAS intervention ha varit kontraproduktiv och snarare spärr på än bidragit till att avsluta kriget. Mellan 1990-1996 misslyckades avtal efter avtal att implementeras, trots ECOMOGs kontinuerliga ansträngningar. FN och OAU gjorde upprepade försök att stödja ECOMOG och bana väg för fred även om FN:s insatser var förhållandevis marginella (Adebajo 2002 s. 43-61).

I samband med att fredsavtalet, som går under beteckningen Abuja II skrevs under 1996 och valet som hölls 1997, var såväl UNOMIL som ECOWAS inblandade i fredsbevarande åtgärder. De agerade även valobservatörer och deklarerade att presidentvalet gått rätt till. Då UNOMIL lämnade landet etablerade man istället en enhet för att främja fredsbyggande, demokrati och försoning, UNOLs huvuduppgift var att stödja regeringens fredsbyggande arbete, vilket bl.a. innefattade demobilisering och förstörande av vapen (www.un.org). UNOL, som var FN:s första enhet av detta slag, kritiserades dock för att vara alltför nära kopplade till Charles Taylor och regeringsmakten samt för att de avböjde att samarbeta med civilsamhällsgrupper.

3.4.2 Interna aktörer

I Liberia har civilsamhällets aktörer arbetat under lång tid. Under Does regim förtycktes dessa grupper men när kriget bröt ut på nytt 1989 fann de nytt utrymme att växa och utvecklas (Jusu-Sheriff 2004 s.270). Moran och Pitcher hävdar att Liberia har gott om föreningar, kyrkor, politiska organisationer och kvinnoorganisationer som varit ytterst aktiva innan och efter krigsslutet (2004 s.501-519).

Civilsamhällsgruppers oberoende av regeringsmakten och förståelse för lokala omständigheter gör ofta arbetet effektivt och framgångsrikt (Peterson 1996 s. 154). På senare tid har satsningar på civilsamhället blivit alltmer aktuella. Afrikanska stater har ansetts vara korrupta och opålitliga, varför sponsorer i västvärlden istället för att stödja regeringar, finansierat civilsamhället (Jusu-Sheriff 2004 s.270).

Studier påvisar att civilsamhället haft en viktig roll i fredsbyggandet i Liberia. Jusu-Sheriff skriver att "[...] Liberia's civil society actors played an important role in efforts to end the country's civil war, reduce atrocities and abuses, disarm

the armed fractions, and organize elections” (2004 s. 271). Trots den långdragna konflikten är Monrovia fullt av NGOs som är aktiva i avväpning, bekostar transporter samt delar ut mat och andra förnödenheter till före detta soldater. Kaldor påpekar dock problemet med att de stridande parterna finansierar sin verksamhet bl.a. genom plundring av humanitära konvojer (1999 s. 118f).

Många civilsamhällsgruppers arbete motverkades dock, dels av Taylor men också av fredstruppernas sammandrabbningar med de stridande fraktionerna och av den instabila situationen (Jusu-Shariff 2004 s. 281f.). Inledningsvis stödde ECOMOG en övergångsregering där civilsamhälls-aktörer var representerade. Då strategin misslyckades stödde man istället en övergångsregering där Taylor och andra krigsherrar var representerade (Adebajo 2002 s. 43f).

NGOs, gräsrots- och andra civilsamhällsaktörer är enligt Kaldor betydelsefulla aktörer i fredsarbetet eftersom de kan utföra arbete som det internationella samfundet saknar. Samtidigt är dessa grupper ofta bräckliga under pågående krig, och för att de ska lyckas med sitt arbete krävs att lag och ordning upprätthålls (1999 s. 137). Som påpekas ovan hade den liberiska staten kollapsat när kriget bröt ut. Även efter att IGNU och senare LNTG installerades, så fyllde de inga av statens funktioner och hade liten juridisk status bland det internationella samfundet (Outram 1999 s.163-173).

Adebajo menar att fredsarbetet inte uteslutande är en uppgift för civilsamhället, NGOs och externa aktörer. För att det ska fungera framgångsrikt behöver regering och de före detta stridande fraktionerna visa välvilja och medverka, vilket de gjorde i större utsträckning än tidigare efter Abuja II avtalet 1996 (2002 s.17). Aning menar att konflikten i Liberia karaktäriserades av den framskjutna position som krävdes av och tilldelades rebellgrupper, vilka betedde sig som och fungerade som om de vore erkända medlemmar av internationella samfundet (1999 s.335-349). Enligt Kaldor är dock en legitimering av krigsherrar en av de främsta anledningarna till att externa parter inblandning kan verka kontraproduktiv (1999 s. 18). Även om det är de ansvariga för våldet som måste stoppa det, innebär det inte att det är de som kan skapa fred (ibid s.135). Charles Taylor motsatte sig demokratiska val fram tills att han var övertygad om sin egen överlägsenhet. Väl vid makten motverkade han ansträngningarna att nå försoning och fortsatte istället att diskriminera och vägra att samarbeta med oppositionen (Adebajo 2002 s.47-54).

3.5 Vilka brister uppvisar fredsbyggandet i Liberia?

Kriget i Liberia uppvisar många av de försvårande omständigheter som Stedman identifierar och utifrån Lederachs syn på lyckat fredsbyggande kan flera tänkbara orsaker till misslyckandet att etablera varaktig fred urskiljas.

Som nämns ovan ser vi statens urholkade makt som en grundförutsättning för krigets utbrott och fortgång. I Liberia öppnade den svaga staten för möjligheter att exploatera resurser och försvårade sannolikt fredsarbetet då säkerhetssituationen gjorde det svårt för civilsamhällsgrupper att arbeta framgångsrikt.

En försvårande omständighet som ofta återkommer i litteraturen är det faktum att ekonomiska resurser försåg krigsherrar med, medel att berika sig och finansiera verksamheten resurstillgången (Adebajo 2002 s.47). Att man inte lyckades reglera fraktionernas handel gjorde det möjligt för grupperna att fortsätta sina våldskampanjer (Reno 1998 s.106f). Oförmågan att kontrollera rebellernas resurstillträde ha givit upphov till den påtagliga förekomsten av spoilers, eftersom krigsföring kom att bli en lönsam affär.

Som vi tidigare konstaterat påverkar förståelsen av en konflikts struktur och karaktär fredsarbetet. Kaldor menar att misslyckanden i fredsarbete ofta beror på en felsyn på den nya krigsföringens logik och karaktär (1999 s.128). I Liberia kan detta ses genom att krigsherrarna gavs en framträdande roll i fredsarbetet. Krigsherrar med stor anknytning till naturresurser och således egenintresse i konflikten involverades i förhandlingar, medan civilsamhällsaktörer utan direkt band till resurser och kommersiella nätverk exkluderades (Reno 1998 s. 101f). Att man gav krigsherrarna denna legitimitet kan ses som en stor brist i fredsarbetet. Som nämns ovan var det bara när NPFL:s positioner försvagades som Taylor önskade förhandla och/eller ge efter och detta var ofta en taktik att få möjlighet att upprusta armén eller vinna nya politiska allierade (Aning 1999 s.335-349).

I Liberia fanns flera stridande parter och oförmågan att kontrollera deras våldsanvändning försvårade med stor sannolikhet fredsarbetet. Att det vid interventionen saknades ett fredsavtal som alla parter skrivit under, kan ha underminerat ECOWAS legitimitet och utlöst mer våld (Adebajo 2002 s.50).

Stedman påpekar också vikten av internationellt engagemang (2003 s.742). FN och USAs intresse var svagt under den tidigare delen av kriget. ECOWAS insats och intresse var stort men problematisk (Adebajo 2002 s. 66). Kringliggande länder hade intressen i konflikten och olika regionala grupper stöttade de stridande parterna (Adebajo 2002 s.47f). Nigerias överrepresentation och ambition att agera hegemon i regionen tillsammans med oenigheten bakom ECOWAS roll gjorde inblandningen problematisk. ECOMOGs saknade såväl erfarenhet av inbördeskrig som tillräckliga medel för insatsen. ECOMOG gick också in på fredsbevarande mandat när det inte fanns någon fred att bevara, och kom istället att bli en stridande part i konflikten (Adebajo 2002 s. 145-50). ECOWAS intervention kan således ha varit kontraproduktiv och snarare spätt på än bidragit till att avsluta kriget.

Den enda av Stedmans variabler som man inte direkt kan se i Liberia är den sista, utbrytningskrig. Inbördeskriget tog sig dock många liknande uttryck, främst utnyttjandet av etnicitet och identitetspolitik. Antalet stridande grupper och konstruerandet och utnyttjandet av etniska identiteter, torde ha spätt på säkerhetsdilemmat och på så vis stått i vägen för avvärnings- och försoningsarbetet. Lederach pekar på vikten av att omdefiniera mellanmänniska relationer som ett led mot försoning (2003 s.847). Kriget har tagit sig etniska uttryck vilket innebär ett nödvändigt och tidskrävande försoningsarbete. Dokumentationen över sådant arbete är dock sparsam i det empiriska materialet, men att etnicitet kunde användas på ett instrumentellt sätt kan ses som ett misslyckande i försoningsarbetet.

Lederach första krav på lyckat fredsbyggande, att insatser på samhällets alla nivåer behöver sättas in är svårt att utifrån sekundärkällor mäta omfattningen av. Dock kan vi konstatera att arbete bedrevs på alla nivåer. Det förefaller således inte ha varit brist på engagemang på gräsrots- och mellannivåerna som saknades. Snarare var det motarbetandet av dessa, dels av spoilers, men även av säkerhetssituationen som bidrog till misslyckandet att etablera varaktig fred.

Lederach krav på att kombinera kortsiktiga och långsiktiga mål förbisågs i fredsarbetet i Liberia. Kompromisser i syfte att nå kortsiktiga lösningar var följaktligen ett hinder i strävan efter en varaktig fred. Man hade t.ex. bråttom med att få till stånd ett presidentval, vilket resulterade i valet av en rebelledare, som knappast skulle bidra till en demokratisk och fredlig framtid i det längre perspektivet.

Under krigets gång förhandlade man med Taylor, vilket legitimerade hans verksamhet och gav honom ett oförtjänt utrymme och maktposition (Reno 1998 s. 101f). Det är förvisso nödvändigt att förhandla med krigsherrar för att stoppa våldet men enligt Kaldor är det inte dessa parter som kan skapa fred (1999 s. 135). Att krigsherrarna, inte minst Taylor gavs en roll i fredsbyggandet, som de inte har ett intresse att medverka i, måste således förstås som en brist i fredsbyggandet.

I Lederachs avslutande krav betonas vikten av att komma åt såväl kärnan i konflikten som att bearbeta de uttryck kriget tagit sig (2003 s.847). Vi ser kriget som ett resultat av en svag stat vilket givit upphov till en kombination av orsaker som kan härledas från *greed* respektive *grievances*. Detta skulle detta innebära att man måste reformera institutioner och konstitution samt tillmötesgå dels de politiska, ekonomiska och sociala missnöjen. Samtidigt måste individer och grupper, så kallade spoilers, som drivs av egenintresse på bekostnad av fred förhindras.

Lyons menar att dåligt utformade och stödda transitionella institutioner bidrog till svårigheterna att skapa stabilitet (1999 s. 19). Som vi sett ovan lyckades man inte heller förhindra spoilers varför man kan konstatera att man i fredsbyggandet inte kom åt kärnan i konflikten.

4 Slutsatser

För att kunna etablera en varaktig fred är det viktigt att förstå logiken i krig och vad som driver de olika stridande parterna. Annars riskerar fredsarbete att bli kontraproduktivt med ytterligare civilt lidande som följd.

Utifrån orsaksanalysen menar vi att grundförutsättningen för kriget var statens oförmåga att upprätthålla lag och ordning. De politiska, ekonomiska, sociala och strukturella missförhållanden som gav upphov till *grievances*, utlöste inte direkt kriget, men utnyttjades av krigsherrar för mobilisering och legitimering av ett krig som tjänade deras intressen. Den etniska dimensionen betraktar vi vidare som en effekt av kriget snarare än som en orsak. Krigsherrarna skapade nya, såväl som utnyttjade gamla etniska motsättningar, för att bibehålla de otrygga förhållanden, som var gynnsamma för att bevara deras maktpositioner. När konflikten väl var ett faktum fungerade den som en självgenererande institution. Möjligheten att finansiera våldskampanjer och sko sig ekonomiskt och politiskt på kriget, gav Taylor incitament att initiera kriget, och andra krigsherrar att involvera sig.

Således förstår vi konflikten som ett resultat av statens urholkning och dess fortgång som en kombination av faktorer som kan härledas från *grievances* respektive *greed*.

Utifrån vårt underlag och analys är det svårt att dra konkreta slutsatser om varför man misslyckades med att etablera varaktig fred. Det är omöjligt för oss att avgöra huruvida bristerna ligger i fredsinsatsernas utformning, omfattning eller en kombination av dem båda. Således resonerar vi, i enlighet med vårt syfte, kring tänkbara förklaringar snarare än presenterar resultat.

Misslyckandet att bygga upp välfungerande statliga institutioner och oförmågan att kontrollera de stridande gruppernas tillgång till resurser, möjliggjorde en fortsatt finansiering av kriget. Eftersom krigsföring kom att bli lönsamt motverkade krigsherrarna de fredsbevarande truppernas och civilsamhällets fredsanssträngningar. Statens tillkortakommanden gav följaktligen upphov till och spelrum för spoilers.

Genom att utlysa ett val snart efter fredsavtalet skrevs under 1996 misslyckades man med uppgiften att kombinera kortsiktiga och långsiktiga mål för fredsbyggandet. Detta eftersom Taylor inte var en representant för långsiktig fred och demokrati, utan snarare krigets huvudsakliga spoiler. En invändning är dock att ett alternativt tillvägagångssätt sänkades, då många hävdar att valet av Taylor var en förutsättning för fred, om än en tillfällig. Med Taylor vid makten fortsatte diskriminering och förtryck vilket kan ha spätt på snarare än reducerat befintliga *grievances* och banat väg för ny konflikt snarare än skapat varaktig fred.

Att ECOWAS medlemsstater inte var enade angående ECOMOGs uppgifter, och saknade erfarenhet och resurser, kan också ha bidragit till omständigheter som kan förklara misslyckandet. ECOMOG blev en stridande part i konflikten vilket

minskade deras legitimitet. Vidare kan bristen på samverkan, mellan de olika aktörerna i fredsbyggandet, exempelvis mellan UNOL och civilsamhällsgrupper, varit ett hinder i fredsprocessen.

Övrigt internationellt engagemang var svagt vilket förmodligen påverkat utfallet, så till vida att tillräckliga resurser och medel inte avsatts till fredsbyggandet.

Mot bakgrund av fredsbyggnadsanalysen har vi identifierat framträdande brister i fredsbyggandet, däribland; statens oförmåga att kontrollera den informella ekonomin och resurstillgångar, bristande samverkan fredsarbetet samt oförmåga att kombinera kort- och långsiktiga målsättningar.

Då fredsbyggande inkluderar ett vitt spektra av aktörer är det problematiskt med arbets- och ansvarsfördelning. För vidare forskning på området vore det därför intressant att undersöka ansvarfrågan i anknytning till fredsbyggande.

Slutligen vill vi påpeka att teoretiska val har påverkat våra resultat, och att andra utgångspunkter med stor sannolikhet skulle ha givit oss andra svar på frågeställningarna.

5 Referenser

Adebajo, Adekeye, 2002. *Building Peace in West Africa. Liberia, Sierra Leone and Guinea Bissau* Boulder: International Peace Academy, Inc.

Adebajo, Adekeye – Rashid, Ismail, 2004. *West Africa's Security Challenges. Building Peace in a Troubled Region*. United Kingdom: Lynne Reiner Publishers, Inc.

Aning, Kwesi- Hutchful Eboe, "The Political Economy of Conflict" s. 195-222 i Adebajo, Adekeye – Rashid, Ismail, 2004. *West Africa's Security Challenges. Building Peace in a Troubled Region*. United Kingdom: Lynne Reiner Publishers, Inc.

Brown, Michael E, "Ethnic and Internal Conflicts: Causes and Implications", s. 209-226 i Crocker, A Chester- Hampson, Fen Osler- Aall, Pamela, 2003. *Turbulent Peace. The Challenges of Managing International Conflict*. 3:e uppl. Washington: United States Institute of Peace Press.

Collier, Paul, *Economic Causes of Civil Conflict and Their Implications for Policy*, s. 143-162 i Crocker, A Chester- Hampson, Fen Osler- Aall, Pamela, 2003. *Turbulent Peace. The Challenges of Managing International Conflict*. 3:e uppl. Washington: United States Institute of Peace Press.

Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wägnerud, Lena, 2003. *Metodpraktikan Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan Stockholm: Elanders Gotab.

Jusu-Shariff, Yasmin, "Civil Society" s. 265-290 i Adebajo, Adekeye – Rashid, Ismail, 2004. *West Africa's Security Challenges. Building Peace in a Troubled Region*. United Kingdom: Lynne Reiner Publishers, Inc.

Kaldor, Mary, 1999. *Nya och gamla krig. Organiserat våld under globaliseringens tid*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Kaldor, Mary, 2004. *Det globala Civilsamhället*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Karlsson, Svante, 1997, *Freds- och konfliktkunskap*. Tredje upplagan, 1997, Lund: Studentlitteratur.

Lederach, John Paul, "Civil Society and Reconciliation", s. 841-854 i Crocker, A Chester- Hampson, Fen Osler- Aall, Pamela, 2003. *Turbulent Peace. The Challenges of Managing International Conflict*. 3:e uppl. Washington: United States Institute of Peace Press.

Levy, Jack S. "Theories of Interstate War. A levels-of-Analysis-Approach" s. 3-27 i Crocker, A Chester- Hampson, Fen Osler- Aall, Pamela, 2003. *Turbulent Peace. The Challenges of Managing International Conflict*. 3:e uppl. Washington: United States Institute of Peace Press.

Lyon Terrence, 1999. *Voting for Peace. Postconflict Elections in Liberia*. Washington: Brookings Institution.

Miall, Hugh - Ramsbotham, Oliver – Woodhouse, Tom 1999. *Contemporary Conflict Resolution* Malden: Blackwell Publishing Ltd.

Reno, William, 1998. *Warlord Politics and African States*. Boulder: Lynne Rienner Publishers Inc.

Stedman, Stephen John, "International Implementation of Peace Agreements in Civil Wars: Findings from a Study of Sixteen Cases" s. 737-752 i Crocker, A Chester- Hampson, Fen Osler- Aall, Pamela, 2003. *Turbulent Peace. The Challenges of Managing International Conflict*. 3:e uppl. Washington: United States Institute of Peace Press.

Yuval-Davis, Nira, 2004. *Gender & Nation*. London: SAGE Publication Ltd.

Wallensteen, Peter, 2002. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System* London: SAGE Publications Ltd.

Österdahl, Inger, Ett rättfärdigt krig är ett folkrättsligt tillåtet krig s. 69-93 i Aggestam, Karin (red) 2004. *(O)Rättfärdiga krig*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar

Aning, Emmanuel Kwesi, 1999, "Eliciting Compliance from Warlords: The ECOWAS experience in Liberia, 1990-1997" *Review of African Political Economy*, vol 26, issue 81, s.335-349.

Collier, Paul – Hoeffler, Anke, 2004. "Greed and Grievance in Civil War" *Oxford Economic Papers*, vol 56, issue 4, s. 563-595.

Ellis, Stephen, 1995. "Liberia 1989-1994. "A Study of Ethnic and Spiritual Violence" *African Affairs*, vol 94, issue 375, s. 165-197.

Kieh Klay, George Jr. "Irregular Warfare and Liberia's First Civil War" *Journal of International and Area Studies* 2004 June 11/1 p.57.

Moran, Mary H – Pitcher, Anne M, 2004, "The 'basket case' and the 'poster child': explaining the end of civil conflicts in Liberia and Mosambique" *Third World Quarterly*, vol 25, no.3, s. 509-519.

Outram, Quentin, 1997, "'It's Terminal Either Way': An Analysis of Armed Conflict" *Review of African Political Economy*, vol24, issue 73, s. 355-372.

Outram, Quentin, 1999. "Liberia: Roots and Fruts of the Emergency" *Third World Quaterly - Journal of Emerging Areas*, vol 20, issue 1, s. 163-173.

Peterson, Dave, 1996, "Liberia: Crying for Freedom", *Journal of Democracy*, vol 7, no. 2, s. 148-158.

Reno, William, 1995. "Reinvention of an African patrimonial state: Charles Taylor's Liberia" *Third World Quarterly – Journal of Emerging Areas*, vol 16, issue 1, s. 109-120.

Internet

FN- Boutros Boutros-Ghali, *Agenda for Peace*, 1992.
www.un.org (2005-05-05)

FN- Peace Making, UNOMIL (United Nations Observer Mission in Liberia)
www.un.org (2005-05-05)

Conciliation Resources, Sesay, Max Ahmadu, 1996. "Bringing Peace to Liberia"
www.c-r.org/ (2005-05-02)

6 Bilagor

6.1 Förkortningar

AFL Armed Forces of Liberia

AFL var Samuel Does väpnade styrkor som huvudsakligen rekryterades från den etniska gruppen Krahn. Styrkorna var lojala mot Doe till hans död 1990, därefter stred delar av AFL med olika rebellgrupper. AFL var under en period förpassade men återupptog verksamheten för att hjälpa till att störta Charles Taylor 1992 (Lyons 1999 s. 73).

ECOWAS Economic Community of West African States

Bildades 1975 i syfte att underlätta samarbetet mellan de små länderna i Västafrika. ECOWAS kom senare att anta en allt större roll som fredsskapare, fredsbevarare och fredsbyggare i regionen. ECOWAS består av 15 medlemsstater, Benin, Burkina Faso, Cape Verde, Elfenbenskusten, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Liberia, Niger, Nigeria, Mali, Senegal, Sierra Leone och Togo (Adebajo i Adebajo & Rashid 2004 s.1).

ECOMOG Economic Community of African States Cease Fire Monitoring Group

ECOMOG är ECOWAS fredsstyrkor som används i olika fredsbevarande operationer (Rashid i Adebajo & Rashid 2004 s.384). ECOMOG intervenerade i Liberia i augusti 1990 för att observera ett eldupphör men drogs snabbt in som fredsframtvångare och i stora konfrontationer med NPLF (Lyons 1999 s. 72).

IGNU Interim Government of National Unity

LNTG Liberia National Transitional Governemnt

NPFL National Patriotic Front of Liberia

NPFL, den kanske starkaste rebellgruppen, leddes av Charles Taylor och kom till 1984 med syfte att störta Does regim. Medlemmar rekryterades främst bland Krahn och Gio grupperna men Taylor vann även stöd bland vissa välbärgade Amerikan-Liberianer och hos andra etniska grupper (Kieh 2004 s. 68ff). NPFL kontrollerade större delen av Liberia under kriget och upplöstes officiellt 1997 (Lyons 1999 s. 73).

UNOMIL United Nations Observer Mission In Liberia

UNOMIL etablerades av säkerhetsrådet i september 1993 för att hjälpa ECOWAS och de liberianska partierna att implementera Cotonou fredsavtalet och Abuja fredsavtalet.

